

Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma 2014

Toimenpideohjelman toteutumisen seuranta, **maaliskuu 2019**

Kanta-Hämeen liikennejärjestelmäsuunnitelma on valmistunut vuonna 2014. Sen toimenpideohjelmassa toimenpiteet on jaettu alustavasti kolmeen kiireellisyysluokkaan:

- kiireellisyysluokka I, vuosina 2014-15 käynnistettävät toimenpiteet
- kiireellisyysluokka II, vuosina 2016-2019 käynnistettävät toimenpiteet sekä
- kiireellisyysluokka III, vuoden 2019 jälkeen käynnistettävät toimenpiteet.

Aiesopimus Kanta-Hämeen maakunnan liikennejärjestelmän kehittämisestä vuosina 2014-2019 on allekirjoitettu 16.9.2014. Seuraavien sivujen seurantataulukon ajoitussarakkeessa on maininta "Aiesopimus", jos toimenpide on erikseen mainittu aiesopimustekstissä keskeisimpien edistettävien toimenpiteiden joukossa. Kaikki liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteet on lueteltu aiesopimuksen liitteessä.

Liikennejärjestelmäsuunnitelman jälkeen seurantataulukkoon lisätyt uudet toimenpiteet on kirjoitettu kursivilla.

Seurantataulukossa toimenpiteet on jaoteltu kuuden teemaotsikon alle:

1. Maakunnan hyvä saavutettavuus
2. Kustannustehokkaat kuljetukset
3. Kunnossa oleva perusverkko
4. Toimivat liikennepalvelut
5. Turvallinen ja kestävä liikenne
6. MALPE-yhteistyö

1. MAAKUNNAN HYVÄ SAAVUTETTAVUUS				
HHT-vyöhyke: päärata ja vt 3				
MALPE-yhteistyö	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Liikenteen ja maankäytön asioiden käsitte- lyn sisällyttäminen osaksi HHT- yhteistyöverkoston toimintaa	I Aiesop. 2014	Liitto	Valtion ja Suomen kasvukäytävän (Helsingistä Seinäjoelle) välinen kasvusopimus 2016-2018 on allekirjoitettu 9.6.2016. Sopimuksen tavoitteena on: - kasvukäytävän toiminnallisen kokonaisuuden kehittämi- nen siten, että se yhä vahvemmin muodostaa yhtenäisen työmarkkina-, liiketoiminta- ja yhteistoiminta-alueen, joka houkuttelee yrityksiä, osajia ja kansainvälisiä sijoituksia - valtion ja kasvukäytävän maakuntien ja kuntien sekä muiden toimijoiden tiivistyvä yhteistyö, jonka seuraukse- na kasvukäytävän fyysinen infrastruktuuri saadaan te- hokkaammin käyttöön ja tukemaan käytävän keskusten integroitumista toiminnalliseksi kokonaisuudeksi - käytävän kuntien ja maakuntien samoin kuin koko valtio- konsernin toimijoiden uudenlaisen yhteistoimintamallin luominen toiminnallisen kasvukäytävän kehittämiseen: tuloksena myös valtiokonsernin toimijat käsittelevät jat- kossa tätä kansallisen kasvun ydinaluetta yhtenäisenä toiminnallisena kokonaisuutena. Sopimuksen strategiset painopisteet ovat sisäisen ja ulkoi- sen saavutettavuuden parantaminen.	Sopimuksen mukaisia teemoja edistävien hankkeiden toteuttaminen AIKO-rahoituksella: 1) Sisäinen liikkuvuus – asemanseutujen saavutettavuus 1.1 Liikenteen solmupisteiden älykkäät liityntäpalvelut 1.2 Dataperustan luominen ovelta ovelle -palveluiden mahdollistamiseksi 1.3 Vaihtoehtoisten polttoaineiden laatukäytävä 2) Kasvukäytävän ulkoinen saavutettavuus 2.1 Maaliikenteen ja lentoliikenteen matkaketjujen yh- teensovittaminen 2.2 Selvitetään palvelujen kehittämissyhteistyön mah- dollisuudet 2.3 Kehityskuvaselvitys lentoradasta lentoliikenteen saavutettavuuden ja aluetaloudellisten vaikutusten kannalta 3) Saavutettavuudesta elinvoimaa 3.1 Yliopistojen ja korkeakoulujen välinen liikkuvuus 3.2 Valmistavan teollisuuden osaamisperustan ja sen saavutettavuuden parantaminen
HHT-vyöhykkeen maankäytön ja liikenne- järjestelmän yhteenkytkeminen sisältäen maankäytön sisäisten yhteyksien paran- tamisen, liittymäjärjestelyt, liityntäliiken- teen ja liityntäpysäköinnin kehittämisen sekä älyliikennetarkkailujen määrittämisen	I→ Aiesop.	Liitot, Suomen kasvu- käytävä- verkosto, ELY	Liitot sekä Suomen kasvukäytävä -verkosto ja -hanke koor- dinoivat kehittämistoimia. Hämeen liiton, Uudenmaan liiton ja Pirkanmaan liiton yhteistyötä ja vuorovaikutusta myös maa- kuntakaavavalmisteluissa.	- Kasvukäytäväsovimuksen soveltaminen ja toteuttami- nen käytännössä, ks. edellä - Edunvalvonta ja tarvittavien selvitysten käynnistämi- nen ja laatiminen. Konkreettiset kehittämistoimenpi- teet: ks. seuraavat rivit. - Hämeen liiton, Uudenmaan liiton ja Pirkanmaan liiton maakuntakaavoitusyhteistyö jatkuu.

Joukkoliikenne	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Pääradan junaliikenteen kehittäminen		LVM, liitto, kunnat, VR	<ul style="list-style-type: none"> - Kesällä 2016 VR päätti ajaa osan pääradan IC-junista pysähtymättä Hml:n ja Rmäen ohi (aiemmin IC-junilla tunnin vuoroväli). Joulukuussa 2016 VR ja valtio sopivat velvoiteliikennesopimuksessa 2+2 paikallisjunavuoron lisäämisestä Rmäki-Tre-välille, mikä korvasi hieman aamu- ja iltayhteyksien heikkenemistä. Alkuvuonna 2017 VR muutti Hml:n paikallisjunat vaihdottomiksi, mutta aikataulut eivät nopeutuneet. Kesällä 2017 VR palautti yhden keskipäivän IC-vuoroparin pysähtymään Hml:ssa ja Rmäellä. - Maaliskuussa 2018 VR hidasti Tre-Hki-välin junien aikatauluja ratatöiden ja radan heikon kunnon vuoksi ongelmallisesti siten, että Hml:n ja Rmäen junat saapuvat Helsinkiin vasta 10 min tasatunnin jälkeen. Joulukuussa 2018 palattiin normaaleihin aikatauluihin. - Henkilöjunaliikenne avataan kilpailulle alkaen Etelä-Suomen taajamajunaliikenteestä. LVM:n aikataulutavoitteena on, että Etelä-Suomen taajamajunien kilpailutuksen ensimmäinen vaihe alkaa syksyllä 2018, päätöksiä voidaan tehdä 2021 ja kilpailutettu liikennöinti alkaa 2022. - LVM käynnisti maaliskuussa 2018 yhdessä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pirkanmaan maakuntien kanssa selvityksen alueellisen junaliikenteen järjestämisen edellytyksistä. Myös Hämeen liitto seurasi selvitystä. Työ tuotti erillisiä selvityksiä. Materiaalia löytyy: https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM046:00/2017 - Syksyllä 2018 LVM:n kysely paikallisjunaliikenteen pilotti-kohteista, 1/2019 pilottiin valittiin Pirkanmaan, Kymenlaakson ja Etelä-Pohjanmaan hankkeet. Pirkanmaalta 2020-22 toteutettavan pilotin liikennesuunnat: 1. Tampere-Tesoma-Nokia; 2. Tampere-Orivesi-Mänttä-Vilppula; 3. Tampere-Lempäälä-Akaa 	<ul style="list-style-type: none"> - Edunvalvonta junayhteyksien turvaamiseksi ja parantamiseksi. Tavoitteena IC-junayhteydet tunnin välein Hämeenlinnasta ja Riihimäeltä, pääkaupunkiseudun lähiliikennealueen ulottaminen Hämeenlinnaan ja nykyistä tiheämmät lähijunatarjonnat Riihimäelle, Hämeenlinnaan ja edelleen Tampereelle. <ul style="list-style-type: none"> o Hämeen liitto jatkaa neuvotteluja VR:n johdon kanssa aikataulujen parantamiseksi ja sen edistämiseksi, että myös nopeat junat pysähtyisivät säännönmukaisesti Hml:ssa. o Aktiivinen vaikuttaminen kilpailun avaamisen jälkeisen ajan ratkaisuihin.

Lähijunaliikenteen vuorotarjonnan parantaminen pääradan kapasiteetin nostamisen jälkeen; mahdollisten uusien asemien ja seisakkeiden käyttöönotto maankäytön kehittymisen tahdissa (Monni, Harviala)	III	LVM, LiVi, liitto, kunnat, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Kerava - Riihimäki lähijunaliikenteen esiselvitys 2015: http://www2.liikennevirasto.fi/julkaisut/pdf8/lr_2015_lahiliikenteen_uudet_web.pdf - Taajamajunaliikenteen kilpailutus, ks. yllä - Maakuntakaavaehdotuksessa uusina taajamajuna-asemina on osoitettu Janakkalan/Hämeenlinnan Harviala ja Hausjärven Monni. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nykyjärjestelmän mukaisen valtion tukeman liikenteen rahoitukseen ja hankintoihin kohdistuva edunvalvonta. - Aktiivinen vaikuttaminen kilpailun avaamisen jälkeisen ajan ratkaisuihin. - Maankäytön vahvistaminen nykyisten ja suunniteltujen asemien ja seisakkeiden ympärillä.
Valtatien 3 suuntaisen reittiliikenteen ja sen matkaketjujen kehittäminen koko HHT-käytävällä	jatkuva	Kunnat, liitto, ELY, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - MaaS-palvelujen kehittyminen helpottaa matkaketjuja. Palveluntuottajilla lakisääteinen velvollisuus avata tieto- ja lipunmyyntirajapintoja. - Hämeenlinnan keskustan kohdalla otettu käyttöön pohjoisen suunnan pikavuoropysäkki valtatie rinnakkaiskadulla (etelän suuntaan pysäkki ollut jo aiemmin) → valtatie 3 pikavuorojen ei tarvitse käydä linja-autoasemalla. 	- Liityntäpysäköinnin kehittäminen, ks. jäljempänä.
Työasiamatkoja palvelevien vaihdottomien ja nopeiden joukkoliikenneyhteyksien varmistaminen Helsinki-Vantaan ja Tampereen lentoasemille, linja-autoliikenteen sekä Kehäradan junaliikenteen ja Länsimetron vaihtoyhteyksien kehittäminen	jatkuva	ELY, HSL, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - Kehäradan liikennöinti ja samalla vaihdollinen junayhteys pääradalta lentoasemalle alkoi kesällä 2015. - Vaihtomahdollisuus valtatie 3 busseista Kehäradalle Keimolassa (Kivistön asema). 	Keimolan palvelualueen sisäisten yhteyksien parantaminen Vantaan kaupungin toimesta (yhteys Kivistön asemalle).

Pääradan ja valtatie 3 liityntäpysäköinnin ja -liikenteen kehittäminen	jatkuva Aiesop. 2015-	ELY, kunnat, LiVi, liikennöitsijät, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Toimenpideselvitys "Liityntäpysäköinti Tampere–Helsinki-joukkoliikennekäytävässä" (2012, Liikennevirasto, ELYt). - Rata: liityntäpysäköinnin osalta kustannus- ja vastuujakomalli välillä Pasila-Riihimäki on valtio max. 30–50 %, kunta ja muut loput. Julkaisu "Liityntäpysäköinnin kustannus- ja vastuujakomallin pilotointi Pasila–Riihimäki-rata-käytävässä" ilmestynyt, malli laajennettavissa muuallekin: https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_julkaisu_6_2016_netti.pdf. - Vt 3: Janakkalan Viralan eritasoliittymän pohjavesisuo- jauksen ja pikavuoropysäkin + liityntäpysäköinnin tiesuun- nitelma 2016, rahoitusjako kunnan ja valtion välillä sovittu. Ts:n hyväksymisesitys on lähetetty silloiseen Liikennevi- rastoon kesäkuussa 2018, josta se on välitetty edelleen Traficomiin. Päätöstä ei ole vielä tullut. Hankkeen kustan- nukset ovat noin 6 M€, joten sen toteuttamiselle tarvitaan erillisrahoitus. - Vt 3: Riihimäen Herajoen eritasoliittymän (vt 3 ja mt 2834 Kormuntien liittymä) liityntäpysäköintialueen tiesuunnitel- ma on valmistunut 2017 (sisältää kääntöpaikan paikallislii- kenteen linjalle). Kustannukset osoittautuneet suuriksi, to- teutusta ei ole ajoitettu. 	<p>Vt 3 Viralan eritasoliittymän (vt 3 ja mt 292 Turengintien liittymä) pohjavesisuo- jauksen ja pikavuoropysäkin + liityntäpysäköinnin rahoituksen hankkiminen ja toteutus Elyn ja kunnan sopimuksen mukaisesti.</p> <p>Vt 3 Herajoen eritasoliittymän (vt 3 ja mt 2834 Kormun- tien liittymä) liityntäpysäköintialueen rahoituksen hank- kiminen ja toteutus.</p>
Hämeenlinnan jaetun matkakeskuksen liityntäpysäköintiratkaisujen kehittäminen osana asema-alueen kokonaiskehittämis- tä	II	Hml	<ul style="list-style-type: none"> - Engelinrannan ja linja-autoaseman alueen kehittäminen ja kaavoitus käynnissä. Linja-autoaseman korttelin suunnitte- lu- ja tontinluovutuskilpailu 2017, asemakaavoitus ja lii- kennejärjestelyjen suunnittelu käynnissä (kaavaehdotus hyväksymiskäsittelyssä). - Asemanrannan arkkitehtuurikilpailu 2014, asemakaava lainvoimainen tammikuussa 2017, rakentaminen käynnis- sä. Asemakaavassa yhteiskäyttöinen pysäköintilaitos. - Asemanrannan rakentamistöiden vuoksi poistuvien liityn- täpysäköintipaikkojen korvaajaksi kaupunki on vuokrannut VR:ltä maa-alueen Viipurintien sillan eteläpuolelta ja ra- kentanut sinne 250 auton pysäköintialuetta. 	<ul style="list-style-type: none"> - Linja-autoaseman alueen asemakaavan laatiminen sekä liikenneratkaisujen ml. pyörien ja autojen liityntä- pysäköinti suunnittelu ja toteuttaminen. - Rautatieaseman / Asemanrannan alueiden pyörien ja autojen liityntäpysäköintiratkaisujen sekä niiden hin- noittelun suunnittelu ja toteuttaminen. Asemanrantaan on suunnitteilla yhteiskäyttöinen P-laitos.

Päärata	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Helsinki–Riihimäki-rataosan kapasiteetin lisääminen, 2.vaihe	II Aiesop.	Liikennevirasto, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Hankkeen 2. vaiheen kustannusarvio 273 M€. - 2. vaiheen yleissuunnitelma valmistunut marraskuussa 2015 ja ratasuunnitelma vuoden 2017 lopulla. Ratasuunnitelman hyväksyminen on jaettu kahteen osaan: Kytömaa-Ainola-väli on hyväksytty, Ainola-Riihimäki-väli pyritään hyväksymään vuoden 2019 aikana. 	Toisen vaiheen edistäminen ja edunvalvonta mm. hallitusohjelman ja valtakunnallisen investointiohjelman yhteydessä (ml. Monnin seisakkeen huomioiminen). Kanta-Hämeen kannalta oleellista, että hanke luo edellytykset junavuorojen lisäämiselle (Riihimäen lähijunavuorot, pääradan ”hitaat” IC-junavuorot).

<p>Riihimäki-Tampere-rataosan kehittäminen vaiheittain</p> <ul style="list-style-type: none"> o ensi vaiheessa kapasiteetti- ja aluevaraustarpeiden täsmentäminen <p>Pääradan välin Riihimäki-Hämeenlinna-Tampere tilanvaraus selvitys (maankäytön suunnittelua varten)</p>	<p>I→ Aiesop.</p> <p>II-III</p>	<p>Liikenneväylien korjausvelkaohjelmassa 2016-2018 mukana</p> <ul style="list-style-type: none"> - asetinlaitteiden uusiminen R:mäki-T:re-välillä (59,0 M€) - päällysrakenteen kunnostus R:mäki-T:re-välillä (6,9 M€) - ajolankojen uusiminen Räki-Hki-välillä (1,0 M€). <p>Selvitykset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hämeen seudun lisäraiteet – tilantarvetarkastelu, Esiselvitys (2010, Hämeen liitto) - Aluevaraus suunnitelma lisäraiteista välillä Toijala-Tampere (2012, Liikennevirasto, Pirkanmaan liitto) - Riihimäki-Tampere-rataosan tarveselvitys (2018, Liikennevirasto): mitä toimia kapasiteetin turvaamiseksi ja junien nopeuttamiseksi tarvitaan ja milloin: junatarjontaennusteet, toimivuustarkastelut, ratainfraan toimenpidetarpeet. <p>V. 2019 talousarvion valmistelun yhteydessä on todettu, että pääradan peruskorjauksen suunnittelussa tulee lähtökohdista pitää Helsingin päärautatieaseman ja Tampereen rautatieaseman välisen matkan liikennöintiä alle tunnissa perinteisellä kalustolla. Lisäksi budjettiriihessä on sovittu 1 M€:n lisämääräraha v. 2019 pääradan suunnitteluun kokonaisnäkömyksen muodostamiseksi.</p> <p>Valtioneuvosto päätti 1.2.2019 perustaa hankeyhtiöt edistämään isoja ratakankkeita. Perustettava osakeyhtiö, Oy Suomen Rata Ab (työnimi), muodostaa konsernin perustamalla seuraavat tytäryhtiöt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hankeyhtiö Suomi-rata, - Hankeyhtiö Turun tunnin juna, - Kalustoyhtiö, - Kiinteistöyhtiö ja - Rail Baltica -yhtiö. <p>Osakeyhtiön perustaminen odottaa nyt uuden hallituksen muodostumista. Valtion on tarkoitus pääomittaa yhtiötä 100 milj. eurolla, josta Suomi-radan hankeyhtiön osuus on 16 milj. euroa.</p> <p>Hankeyhtiö Suomi-radan tehtäväksi tulee Suomi-radan kehittämiseksi suunniteltujen hankkeiden (Lentorata ja Lentoasema-Tampere-ratakäytävä) jatkosuunnittelu. Hankeyhtiön tarkempi työnjako Väyläviraston kanssa täsmentyy myöhemmin.</p> <p>LVM: ”Suurten investointien toteuttaminen hankeyhtiöillä vähentää merkittävästi tarvetta valtion budjettirahoitukselle, jolloin hankkeet eivät tule ratkaistaviksi 12-vuotisen valtakunnallisen l-j-suunnitelman yhteydessä. Tällöin hankeyhtiöiden käyttäminen ei myöskään supista tai rajoita l-j-suunnitelman valtion rahoitusohjelmaa.”</p>	<p>Riihimäki-Tampere-rataosan tarveselvityksessä on mm. lisätty tietoa eri kehittämissuunnitelmista (ohituspaikat, lisäraiteet). Tarveselvityksessä on käynyt ilmi, että lisäraiteilla ei saada nopeutettua liikennettä, vaan nopeutumiseen tarvittaisiin geometrian parantamista (oikaisuja). Jatkokehityssuunnitelmista riippumatta rataosuudella on myös peruskorjauksen tarve.</p> <p>Matka-ajan merkittävää lyhentämistä ja radan geometrian parantamista (oikaisuja) korkeammille nopeuksille ei ole aiemmissa suunnitelmissa tarkasteltu. Välin jatkosuunnittelu edellyttää peruskorjauksen, välityskyvyn lisäämisen ja matkakojoja koskevien toimenpiteiden yhteensovittamista.</p> <p>Hämeen liitto ja Hml:n kaupunki ovat tehneet 2/2018 LVM:lle ja Liikennevirastolle esityksen pääradan lisäraiteiden yleisuunnitelman laatimiseksi. Länsi-Suomen liittouma ja Hämeen liitto ovat yhdessä tehneet myös saamansuuntaisen esityksen. Hämeen liitto jatkaa edunvalvontatoimia asiassa.</p> <p>Valmisteilla olevassa maakuntakaavassa rataosa on merkitty merkittävästi parannettavaksi siten, että maankäytössä varaudutaan neljään raiteeseen.</p> <p>Pääradan operointiselvityksen 1. osa valmistunut, siinä on laadittu skenaariot junaliikenteen matkustajamääristä kysyntä- ja tavoitepohjaisista lähtökohdista. Osassa 2 tarkastellaan operointia yksityiskohtaisemmin. Se valmistuu maaliskuuhun 2019.</p> <p>Edunvalvonta pääradan hankkeiden edistämiseksi mm. hallitusohjelman ja valtakunnallisen l-j-suunnitelman yhteydessä.</p>
--	--	--	--

Valtatie 3 ja rinnakkaisyhteydet	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Vt 3 Arolammin, Merven ja Moreenin eritasoliittymät, aluevaraus- ja tiesuunnitelmat tarkempaa kaavoitusta varten	I-II	Kunnat ELY	<p>- Arolammin eritasoliittymä valmis, otettiin käyttöön marraskuussa 2016.</p> <p>- Moreenin eritasoliittymän osalta on käynnissä suunnittelu- perusteiden laadinta. Tämän jälkeen voidaan aloittaa suunnittelu.</p> <p>Selvitykset:</p> <p>- Selvitys Merven elinkeinoalueen vaihtoehtoisista liikennejärjestelyistä (2016, Hattula/ELY/liitto): Merven aluetta palvelevan uuden eritasoliittymän toteuttamiselle ei tällä hetkellä ole liikenteellisiä perusteita.</p> <p>- Mt 130 ja mt 292 liikenneselvitys Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella (2/2017, ELY/ Hml/Janakkala): sisältää myös Moreenin eritasoliittymän tilavaruksen ja vaikutustarkastelun.</p> <p>- Mt 130 liikenneselvitys välillä Linnatuuli–Hyvinkää (5/2017, ELY/liitto/kunnat): mukana jatkoselvitys mahdollisesta uudesta valtatie 3 eritasoliittymästä.</p> <p>- Esiselvitys valtatie 3 kehittämisestä Kanta-Hämeen alueella (2/2017, Hämeen liitto): varaustarve mm. kolmansille kaistoille.</p>	<p>- Varautuminen maankäytön suunnittelussa Moreenin eritasoliittymään, nykyisten eritasoliittymien kehittämiseen sekä valtatie kolmansiin kaistoihin. Maakunta-kaavaehdotuksessa:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Moreenin kohdalla uusi eritasoliittymä o Vt 3 koko pituudeltaan merkittävästi parannettava tieyhteys. <p>- Moreenin eritasoliittymän yleissuunnitelman / aluevaraussuunnitelman laatiminen (kunnat, ELY) ja edunvalvonta valtion rahoituksen saamiseksi sen toteuttamiseen (Hml, Janakkala ja Hämeen liitto).</p>
Mt 130, kehittämisselvitys maankäytön kehittämistä varten	II	ELY, kunnat, liitto	<p>- Mt 130 ja mt 292 liikenneselvitys Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella – Maankäytön kasvu ja nykyisen tieverkon toimenpidetarpeet Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella (2/2017, ELY/ Hml/Janakkala): liittyy teihin tukeutuvan maankäytön (mm. Moreeni, Visamäki, Hattelmala) suunnitteluun, esitetty mt130:n ja mt 292:n liittymien parantamistoimia sekä varaus Moreenin eritasoliittymälle.</p> <p>- Mt 130 liikenneselvitys välillä Linnatuuli–Hyvinkää (5/2017, ELY/liitto/kunnat) Janakkalan, Riihimäen ja Hyvinkään alueella: taustaselvitys alueen kaavoitukselle.</p>	Mt130:n ja mt 292:n liittymien parantamistoimien jatko-suunnittelu ja toteutus yhdessä maankäyttösuunnitelmien kanssa.

Helsinki–Forssa–Pori-vyöhyke: valtatie 2 ja ratavaraus				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Helsinki-Forssa-Pori-liikennekäytävän liikennejärjestelmätason kehittämiselvitys	II	Liitot, ELYt, LiVi	<ul style="list-style-type: none"> - Eri maakuntien ja valtion toimesta laadittu eritasoisia selvityksiä mm. Porin junayhteyksien nopeuttamisesta, uusista ratayhteyksistä ja valtatie tavoitetilasta. - Vt 2 Pori-Helsinki-kehittämisselvitys valmistunut 10/2017. Kanta-Hämeen osalta 10 vuoden sisällä toteutettaviksi ehdotetut toimenpiteet ovat Humppilassa välin mt232-vt9 parantaminen (leventäminen, yksityistiejärjestelyt, riista-aita, pohjavesisuojuukset), tievalaistus koko välille vt9-rata, Lasitehtaan kohdan liittymäjärjestelyt ja Humppilantien / Matkuntien liittymän porrastaminen, Forssassa Autokeitaan liittymäjärjestelyt ja Yhtiökadun liittymän linja-autopysäkit sekä Tammelassa jk+pp-alikulku Eerikkilän kohdalle. Lisäksi esitetään raskaan liikenteen palveluiden kehittämistä Autokeitaan ja Lasitehtaan alueilla sekä erikoiskuljetusten vaatimia toimenpiteitä. Autokeitaan alueen ratkaisujen pohjaksi tarvitaan yleiskaavatasoinen maankäytön suunnitelma ja liikennejärjestelmällinen tarkastelu. 	<ul style="list-style-type: none"> - HL ja kunnat ovat mukana yhteysvälin kehittämistä edistävän neuvottelukunnan työssä. Vuosina 2018-19 nvk:n valmistelusta vastaa Satakuntaliitto. - Pyritään edistämään kehittämiselvityksen hankkeiden toteutumista. - Forssan autokeitaan alueen liikennejärjestelyt: alueen maankäytön selkeyttäminen (Forssan kaupunki).
Valtatie 2 Helsinki-Forssa-Pori palvelutason parantaminen vaiheittain <ul style="list-style-type: none"> o käyttöön infrastruktuurin parantamista laajempi keinovalikoima, ensi vaiheessa toimenpiteiden määrittely liikennejärjestelmätason kehittämiselvityksessä, sen pohjalta suunnitelmavalmiuden parantaminen 	I→ Aiesop.	ELYt, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Perusväylänpidon lisärahoitusohjelmassa 7,6 M€ rahoitus valtatie 2 parantamiselle Forssan eteläpuolella Tammelan alueella välillä Mullinkallio-Häiviä (leventäminen, liittymä- ja rinnakkaistiejärjestelyt, riista-aidat), valmistunut 2018. - Voimassaolevan tiesuunnitelman mukaisista toimenpiteistä sen jälkeen toteuttamatta vielä Humppilan kohdan toimenpiteet (n. 4 M€). - Aluevaraussuunnitelma Humppilan Lasitehtaan alueen liikennejärjestelyistä käynnistynyt 2019, liittyy valmisteilla olevaan VT2 ja VT9 risteysalueen osayleiskaavaan. 	<ul style="list-style-type: none"> - Tiesuunnitelman mukaisten Humppilan kohdan vielä toteuttamattomien toimenpiteiden edistäminen. - Kehittämisselvityksen mukaisten toimien jatko suunnittelu ja edistäminen. - Osayleiskaavatasoinen maankäytön ja liikennejärjestelyjen suunnitelma Forssan Autokeitaan alueella.

Valtatien 2 keskeisten linja-autopysäkkien liityntäpysäköinnin kehittäminen	III	ELY, kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Em. Pori–Helsinki -yhteysvälin palvelutaso- ja kehittämisselvityksessä tarkasteltu karkealla tasolla myös pysäkkien kehittämistarpeita. Kehitettävänä solmupysäkkeinä on esitetty Humppilan Lasitehtaan ja Forssan Autokeitaan pysäkit, uutena solmupysäkinä Forssan Yhtiökadun pysäkki. - Forssan (vt 2) pikavuorojen liityntäyhteydet Ikean pysäkiltä lentoasemalla loppuneet 2016. <ul style="list-style-type: none"> o Nostettu esiin kysymys siitä, kenen intressi tai tehtävä liityntäyhteyksien järjestäminen voisi olla (liikennöitsijät markkinaehtoisesti, HSL, joku MaaS-konsepti)? Kaukoliikenne toimii markkinaehtoisesti ja lentokenttäyhteyksiä järjestetään, jos joku toimija näkee ne kaupallisesti kilpailukykyisinä. HSL-liikenteen avulla pääsee lentoasemalle monia reittejä myös Porin suunnan pikavuorojen reitin varrelta, mutta suorien ja nopeiden vaihtoyhteyksien järjestäminen kaukoliikenteestä lentoasemalle ei ole HSL:n intressissä. 	Toimivien ja laadukkaiden solmupysäkkijärjestelyjen huomioon ottaminen Humppilan Lasitehtaan alueen käynnissä olevassa aluevaraussuunnitelmassa sekä Forssan Autokeitaan alueen suunnitelmissa.
Helsinki–Forssa-Pori-ratayhteyden pitkän aikavälin tarpeen selvittäminen	I→ Aiesop.		<ul style="list-style-type: none"> - Forssan rautatieyhteyden esiselvitys (2016, Hämeen liitto). Esiselvityksessä ratayhteyden on ajateltu toteutuvan vaiheittain, mahdollinen vaiheistus: <ul style="list-style-type: none"> o Humppilan liikenne- ja logistiikka-alueen kehittämiseen liittyen toteutetaan Forssan teollisuusalueita palveleva pistoraide Turku–Toijala-radalta o Forssa–Riihimäki-rata, joka vähentää pääradan kuormitusta o Humppila–Kokemäki-rata, joka mahdollistaa suoran yhteyden Porista Helsinkiin Riihimäen kautta o Forssa–Karkkila–Lohja-rata, joka muodostaa Porista Helsinkiin suoran ELA-rataan liittyvän yhteyden. - Maakuntakaavaehdotuksessa osoitettu uuden pääradan ohjeellinen sijainti Helsinki-Forssa-Pori -välille kakkostie-käytävässä ja vaihtoehtoisesti myös yhteys Forssasta Riihimäelle. 	Edunvalvontaa (Hämeen liitto) rautatieyhteyden hyväksyttävyyden puolesta, raideyhteys sisältyy maakuntakaavaehdotukseen. Tavoitteena saada mukaan valtakunnallisiin pitkän ajanjakson kehittämissuunnitelmiin.

Turku–Forssa–Hämeenlinna/Riihimäki–Lahti-vyöhyke: valtatie 10 ja kantatie 54 sekä Turku–Toijala ja Riihimäki–Lahti-radat				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
<i>Riihimäki–Lahti-junaliikenteen turvaaminen</i>		LVM, liitto, kunnat, VR	- Riihimäen ja Lahden välinen junaliikennetarjonta väheni puoleen maaliskuussa 2016 (VR:n velvoiteliikennettä). Välttömänä korjauksena Ely osti suorahankintana koululaisliikennettä busseilla. Joulukuussa 2016 valtion ja VR:n vuotta 2017 koskevan velvoiteliikennesopimuksen myötä palattiin entiseen tunnin vuorovälin tarjontaan. Kesällä 2017 sopimusta jatkettiin kattamaan vuodet 2018-2019.	- Edunvalvonta nykyisen tunnin vuorovälin tarjoavan junaliikenteen säilyttämiseksi nykyjärjestelmässä sekä Etelä-Suomen taajamajunaliikenteen 2020-luvun alussa alkavan kilpailutuksen valmistelussa.
Forssa-Turku- ja Forssa-Tampere-joukkoliikennevuorojen turvaaminen sekä Hämeenlinnan yhteydet Turkuun	jatkuva	Liikennöitsijät	- Linja-autojen kaukoliikenne avautuu asteittain vapaaseen, markkinaehtoiseen kilpailuun 2019 päättyvän siirtymäajan aikana. Vapaassa kilpailussa liikennetarjonta on liikennöitsijöiden vastuulla. - Forssa-Turku- ja Forssa-Tampere -yhteysvälien bussitarjonta on vähentynyt jo aiemmin, junan tarjoamat poikittaiset Hml-Turku-yhteydet heikentyivät selvästi keväällä 2016 (Turku-Tre-vuoroja vähennettiin + pääradan liikennemuutosten johdosta vaihtoyhteydet Toijalassa vähenivät). o VR:n aikataulumuutoksissa 3/2018 järjestyi vaihtoyhteys Toijalassa klo 8:ksi Turussa olevaan aamujunaan, mutta nyt (3/2019) aamuyhteyttä ei enää ole.	- Forssa-Hml-työmatkayhteyksien parantaminen: o aamuyhteys kahdeksaksi (yksittäisenä vuorostona kallis, kytkettävä mahdolliseen Tammelan liikenteen suunnitteluun, nykyisin 1. aamuyhteys on pikavuoro Forssa-Hml 8.00-8.45). - Edunvalvonta poikittaisten junayhteyksien säilyttämiseksi ja parantamiseksi (Lahti-Hml-Turku-vaihtoyhteydet).
<i>Riihimäen kolmioraide</i>		Liikennevirasto	- Rakentaminen käynnistyi syksyllä 2015, valmistui kesällä 2017, kustannus noin 10 M€.	

Vt 10/12 ja kt 54 lj-tasoiset kehittämisselvi- tykset, vertailu ja roolien määrittäminen	I Aiesop.	ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Lj-tasoinen selvitys 2014. Siinä esitetty kt 54:n kehittämistä valtatie- ja maankäyttöä palvelevien kohtuuhintaisten liikennejärjestelyjen toteuttamista. - Päätieverkon luokitusta ja palvelutasoa on käsitelty valtakunnallisesti Liikenneviraston "Keskeisen tieverkon toimintalinjat" -työssä (1/2017), jossa senhetkinen käsitys päätieverkon jäsentelystä, palvelutasotavoitteista ja ratkaisuperiaatteista. Sekä vt 10 että kt 54 esitetty keskeiseen verkkoon kuuluvina maanteinä. - Vt 10 luokitusta ja tasoa valtatie- ja maankäyttöä palvelevien kohtuuhintaisten liikennejärjestelyjen toteuttamista. - Vt 10 luokitusta ja tasoa valtatie- ja maankäyttöä palvelevien kohtuuhintaisten liikennejärjestelyjen toteuttamista. 	<ul style="list-style-type: none"> - Teiden toiminnallisen luokituksen mahdolliset muutokset. Uudenmaan ELY on saanut Hml:ltä ja Hämeen liitolta "Hämeenlinnan 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvityksestä" työryhmän esitystä puoltavat lausunnot (kehitetään kaupunkimaisena pääväylänä osana muuta pääverkkoa). ELY on tehnyt laajemman kantatietä 53 ja valtatieä 10 koskevan muutosesityksen Liikennevirastolle (siinä periaatteessa mukana myös ko. kaupunkijakso). - Liikennevirasto keskustellut 2017 yleisellä tasolla LVM:n kanssa toiminnallisten luokkien muutoksista; tällöin todettu, että käynnissä olevat valtakunnalliset verkkoselvitykset laadittava ensin. Liikennevirastolla on kuitenkin hyvät valmiudet viedä tarvittaessa asiasta esitys LVM:ään. - Asetus pääväylistä on annettu 21.11.2018 (https://www.lvm.fi/-/uusi-asetus-maarittelee-paavaylien-palvelutason-maanteilla-ja-rautateilla-987621). Mt 10 ja kt 54 eivät kuulu maanteiden pääväyliin, vt 12 kuuluu. - Toiminnallisten luokkien muutoksista tehtiin esiselvitys, joka valmistui 2019 keväällä. Esiselvityksen perusteella LVM päättää, miten asetuksen laatimisessa edetään. Mahdollinen asetus tulee käsittämään koko maantieverkon.
---	---------------------	-----	---	--

<p>Valtatien 10 järjestelyt Hämeenlinnan kohdalla välillä Hattelmala (vt 3) – Eteläinen, ensimmäinen vaihe</p> <ul style="list-style-type: none"> o eteneminen maankäytön ja liikenteen suunnittelun yhteensovittamisen kautta o ensimmäisenä vaiheena valtatie 10/12 ja kantatien 54 rooleja koskeva liikennejärjestelmätasoinen kehittämismisselvitys <p><i>Valtatien 10 järjestelyt Forssan kohdalla</i></p>	<p>I Aiesop.</p>	<p>ELY, Hä- meenlin- na</p> <p>Forssa</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Aluevaraussuunnitelma ”Valtatien 10 kehittäminen välillä Hattelmala (vt 3) – Velssi” 2014: tiejakson kehittämisen tavoitetilanne runkotienä (2+2-kaistainen eritasoliittymän varustettu kaupunkipääväylä) ja tärkeimmät 1.vaiheen kehittämistoimenpiteet. - ”Hämeenlinnan 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvitys” (2017, ELY/LiVi/liitto/Hämeenlinna): vaihtoehtoina kehittäminen keskeisen päätieverkon osana tai kaupunkimaisena pääväylänä osana muuta päätieverkkoa (työryhmän suositus). - Hämeenlinnan kaupunginhallituksen lausunto 10-tien kaupunkijakson palvelutasoselvityksestä (3/2017): <ul style="list-style-type: none"> o valtatieä 10 Turusta Hämeenlinnaan vt 3:lle kehitetään osana keskeistä päätieverkkoa o Hml:n kaupunkijaksoa vt 3:lta itään kehitetään kaupunkimaisena väylänä osana muuta päätieverkkoa. - Maakuntakaavaehdotuksessa Hämeenlinnan kohta esitetty taajamatienä kehitettävänä tienä. - Katuman kiertoliittymän parantamiselle rahoitusta 1 M€ perusväylänpidon lisärahoitusohjelmassa, valmistuu 2019. 	<p>Katuman kiertoliittymän parantaminen, valmistuu 2019.</p> <p>Päätökset 10-tien Hämeenlinnan kaupunkijakson kehittämisperiaatteesta ja vaiheistuksesta → toimenpiteiden jatkosuunnittelu ja toteutus (rahoituksen hankkiminen).</p> <p>Selvityksen laatiminen vt 10:n kehittämisestä sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovituksesta Forssan seudulla (osana seudun rakennetarkastelun päivitystä, aluksi palaveri aiheesta).</p>
<p>Valtatien 10 keskeisten linja-autopysäkkien liityntäpysäköinnin kehittäminen</p>	<p>III</p>	<p>ELY, kunnat</p>		<p>Suunnittelutarve osana Hämeenlinnan ja Forssan kohtien suunnitelmia.</p>
<p>Kantatien 54 täsmähoidon kehittäminen</p>	<p>I Aiesop. 2015</p>	<p>ELY</p>	<p>Täsmähoitokohteet määritetty.</p>	
<p>Kantatien 54 palvelutason parantaminen vaiheittain välillä Loppi–Riihimäki–Oitti</p> <ul style="list-style-type: none"> o tavoitteena maankäytön ja liikenteen yhteensovittaminen, kuljetusten häiriöttömyys ja liikenneturvallisuus o ensimmäisenä vaiheena valtatie 10/12 ja kantatien 54 rooleja koskeva liikennejärjestelmätasoinen kehittämismisselvitys 	<p>I→ Aiesop.</p>	<p>ELY, kunnat</p>		<p>Selvityksen laatiminen kt 54:n kehittämisestä sekä liikenteen ja maankäytön yhteensovituksesta välillä Loppi-Riihimäki-Oitti. Tarkennetaan aiemmin valmistunutta ko. yhteysvälin tarveselvitystä.</p>

2. KUSTANNUSTEHOVAKKAAT KULJETUKSET				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Kansainvälisten kuljetuskäytävien kehittämiseen sekä markkinointiin osallistuminen	jatkuva	Liitto		
Rautatiekuljetuspalvelujen kehittäminen yhdessä operaattoreiden ja toimijoiden kanssa	jatkuva	Operaattorit, kunnat, liitto	Uusi kuljetusoperaattori (Fennia Rail) aloitti liikenteen vuonna 2016	
Bio- ja puuterminaaliverkoston kehittämisen laadittujen selvitysten pohjalta	I	Kunnat, LiVi, ELY		
Rataverkon raakaputerminaalien (Riihimäki) ja kuormauspaikkojen (mm. Hämeenlinna, Humppila) kehittäminen valtakunnallisten linjausten mukaisesti	II	Liikennevirasto, ELY, kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Raakaputerminaalit ja kuormauspaikat priorisoitu yhteistyössä metsäteollisuuden kanssa. Liikennevirasto ostanut Humppilan ja Hml:n kuormauspaikat, Riihimäen terminaali pysyy VR:llä. Kehittämistarpeet: <ul style="list-style-type: none"> o Riihimäen terminaali: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 9000 m2 o Hml:n kuormauspaikka: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 7000 m2 o Humppilan kuormauspaikka: kuormausraiteiden pidennys + varastoalueen laajennus n. 1000 m2. - Hämeenlinnan raakapuun kuormauspaikalle etsitty korvaavaa sijaintia Hämeenlinnan seudun raakapuukuormauspaikan sijaintiselvityksessä (10/2017). Selvityksessä tarkasteltu kolmea Turenkiin sijoittuvaa vaihtoehtoista sijaintipaikkaa. Sen perusteella kaksi ehdotetuista kuormauspaikoista on rautatietechnisesti ja alueen käytön perusteella toteuttamiskelpoisia. Maakuntakaavaehdotuksessa molemmat on osoitettu logistiikkatoimintojen kohde-merkinnällä. - Hämeenlinnassa raakaputerminaalien paikalle suunniteltiin uutta keskussairaala. Neuvotteluissa ei päästy yhteisymmärrykseen ja sairaalahanke on päätetty toteuttaa sairaalan nykyisjainnin yhteyteen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kehittämishankkeita selvitetään hankkeittain vuosina 2016–2019. Kaikki kohteet ovat sisällä yhdyskuntarakenteessa ja kehittämismahdollisuudet niukat. Yhtäältä kehittämismahdollisuuksia ei tule hävittää muulla maankäytöllä, toisaalta on tarpeen selvittää ja ottaa huomioon alueiden mahdollinen käyttö muuhun kaupunkirakentamiseen. <ul style="list-style-type: none"> o Ajankohtaisin on Hml:n kuormauspaikan siirto.

Selvitys yhdistettyjen kuljetusten terminaalien todellisesta tarpeesta (kansainväliset kuljetukset) ja sijaintipaikasta	III	Liitto		(Tarve yhtä maakuntaa laajemmalle tarkastelulle)
Rekkaparkkien toteuttaminen taajamien läheisyyteen, yhteistyö huoltoasemien kanssa	II	Kunnat, ELY	- Raskaan liikenteen taukopaikat Uudenmaan ELY-keskuksen alueella – kysynnän ja tarjonnan analyysi sekä mahdollisia yhteistoimintamalleja -selvitys valmistunut 2015: http://www.doria.fi/handle/10024/119852	- Jatkossa etsitään yhteistoimintamalleja taukopaikkojen kehittämiseksi. - Moreenin alueen maankäytön ja eritasoliittymän suunnittelun yhteydessä tarpeen varautua raskaan liikenteen palvelualueeseen, joka samalla korvaa nykyiset levähdysalueet.
Valtatien 3 yritysalueita palvelevat uudet eritasoliittymät, ks. luku 1				
Pääteiden ja -ratojen kehittäminen, ks. luku 1				
Hanko-Hyvinkää-liikennekäytävän kehittämisen varmistaminen	jatkuva	Liitto, kunnat, LiVi, ELY	- Liikennevirasto sai v. 2015 noin 2,5 milj.€ muutamaa Hanko-Hyvinkää-radana parannuskohteisiin. - Sähköistysuhanke olemassa, toteutuksesta ei ole päätöksiä. - Väylävirasto julkaissut valtakunnallisen näkemyksen siitä, miten maankäytössä on tarve varautua rataverkon kehittämistoimenpiteisiin, "Rautateiden kehittämiseen varautuminen maankäytössä". Siinä Hanko-Hyvinkää -radalla on syytä varautua lisäkohtauspaikkoihin ja/tai kaksoisraideosuuksiin.	- Kaavoituksessa muistettava varmistaa kehittämisedellytykset, mm. varaukset taseristeysten poistolle, sähköistysasemien sijoittelulle ja kohtauspaikoille / kaksoisraideosuuksille. - Hanko-Hyvinkää-radana sähköistyksen edistäminen.
Päätieverkon nykyisen hoidon ja ylläpidon tason säilyttäminen	jatkuva	ELY, Liikennevirasto	- Parlamentaarinen liikenneväylien rahoitusta pohtinut komitea esitti helmikuussa 2018 perusväylänpidon rahoituksen nostoa pysyvästi tämänhetkisellet kuntotason turvaavalle tasolle. - Lakiin liikennejärjestelmästä ja maanteistä (entinen maantielaki) lisättiin yhtenäiset palvelutasomäärittelyt ja laatuvaatimukset. - Tiestön talvihoitoluokkia korotettiin 1.1.2019. Korotuksia tehtiin Kanta-Hämeen alueella muun muassa: - Vt 3 Hämeenlinnasta etelään - Vt 10 Forssa-Hämeenlinna - Vt 12 Tuulos-Pälkäne - Kt 54 Tammela-Loppi ja Hausjärvi-Hollola	-

Seudullisen liikennejärjestelmätöön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Kuljetusten kannalta keskeisten kohteiden opastuksen parantaminen	jatkuva	Kunnat, ELY		
Humppilan logistiikka-alueen vaiheittaisen toteutumisen edistäminen	jatkuva	Seudun kunnat	Logistiikka-alue mukana maakuntakaavaehdotuksessa aluevarauksena.	
Haja-asutusalueen tavarakuljetusten (ja henkilökuljetusten) yhdistelyä ja tehostamista koskevien uudentyypisten toimenpiteiden käynnistäminen o pilotointi Forssan seudulla, laajentaminen kokemusten pohjalta muualle	II Aiesop. 2016	Kunnat		Tässä vaiheessa ei käynnistetä erillisiä kokeiluja.

3. KUNNOSSA OLEVA PERUSVERKKO

Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät

	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Valtakunnallinen vaikuttaminen nykyisen infran kunnan sekä hoidon ja ylläpidon turvaamiseksi tarvittavan rahoituksen nostoon (ml. raskaan liikenteen mitta- ja massamuutosten aiheuttamat korjaustarpeet)	jatkuva	Liitto, ELY, kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitusohjelman mukaan valtion liikenneväylien korjausvelan vähentämiseen osoitetaan lisärahoitusta 600 M€ vuosille 2016-18. Lisäksi korjausvelan vähentämiseksi vuosina 2017-19 kohdennetaan 364 M€ liikennehankeinvestointien määrärahoja uudelleen kehittämishankkeista perusväylänpitoon ja yksityisteiden avustuksiin. Perusväylänpitoon kohdistetaan 25 milj. euron uusi säästö vuodesta 2018. Säästö nousee 35 milj. euroon vuodesta 2019 lukien. - Parlamentaarinen liikenneväylien rahoitusta pohtinut komitea esitti helmikuussa 2018 perusväylänpidon rahoituksen nostoa pysyvästi tämänhetkisellet kuntotason turvaavalle tasolle. - Aluehallintouudistukseen liittyen valmisteltu Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan yhteisen tienpitoalueen yhteistyösopimuksia (Hämeen liitto, Pirkanmaan liitto ja Pirkanmaan Ely). Aluehallintouudistuksen valmistelu on lopetettu. Vielä ei tiedetä, miten työtä lähdetään jatkamaan tai hyödyntämään. 	Edunvalvonta perusväylänpidon rahoitustarpeen esillä pitämiseksi.
Alemman tieverkon asiakastarpeita vastaavan liikennöitävyyden turvaaminen kehittämällä täsmäkunnossapitoa, mm. SOP-teiden uusia ja vaihtoehtoisia ylläpito- ja kunnostusmenetelmiä sekä hoidon/ylläpidon tasalaatuisuutta, vuorovaiikutusta ja mobiili-informaation saatavuutta	jatkuva	ELY	Jatkuvaa valtakunnallista kehittämistyötä.	Edunvalvonta riittävän rahoituksen turvaamiseksi.
Tienpidon alueurakoiden sisällön ja vuorovaiikutuksen edelleen kehittäminen sekä mobiilipalvelujen käyttöönotto seuraavien kilpailutusten yhteydessä	jatkuva	ELY	2016 ollut käynnissä Varsinais-Suomen, Pirkanmaan, Pohjois-Pohjanmaan, Kaakkois-Suomen ja Uudenmaan ELYjen sekä Liikenneviraston yhteinen "Liikenneturvallisuus hoidon alueurakoissa" -kehittämistyö. Työ valmistunut.	

Tieverkon pienet rakenteen parantamis- ja päällystyskohteet ELY:n suunnitelmien mukaisesti	jatkuva	ELY	<p>Valtion liikenneväylien korjausvelkaohjelman 2016–2018 maantiekohteet Kanta-Hämeessä: Teiden päällystäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mt 2873 väli Rehakka-Vähikkälä - Mt 13649 Rehakkala- Napila - Mt 13581 Tourunkulma - Mt 2873 väli Tuulensuu- Rehakka - Mt 13857 Saloinen- Löytymäki- Puujaa - Mt 13661 väli Rimmilä- Hakinmäki - Mt 13631 Vähikkälä- Vehmainen - Mt 317 väli Lammi- Viitaila <p>Siltojen peruskorjaukset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Iittalan alikulkusilta, Hämeenlinna - Haminan silta, Hausjärvi <p>Päätieverkon huonokuntoisten rumpujen laskuojien ja putkistojen korjaus Portaalien nosto erikoiskuljetusreiteillä</p> <p>Lisäksi ratakohteina</p> <ul style="list-style-type: none"> - vanhentuneiden asetinlaitteiden uusiminen Riihimäki-Tampere-välillä (59,0 M€) - radan päällysrakenteen kunnostaminen Riihimäki-Tampere-välillä (6,9 M€) - sähköradan ajolankojen uusiminen Riihimäki-Helsinki-välillä (1,0 M€). 	<p>Edunvalvonta riittävän perusväylänpidon rahoituksen turvaamiseksi jatkossakin.</p> <p>Suunnitteluvalmiuksien ylläpito ja luominen.</p> <p>Uudenmaan ELY-keskuksen tienpidon ja liikenteen suunnitelma 2019–2022 osoitteessa www.tienpidonsuunnitelma.fi. Vuoden 2020-2023 tienpidon ja liikenteen suunnitelman laatiminen on käynnissä.</p>
--	---------	-----	---	---

Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Yksitysteiden kunnossapidon turvaaminen (teisäntöintipalvelut, avustusperiaatteiden yhtenäistäminen sekä avustuskohdeiden priorisointi)	jatkuva	Kunnat	Uusi yksityistieläki on astunut voimaan 1.1.2019.	
Kuntien kadunpito-yhteistyön kehittäminen	II	Kunnat		
ELY:n ja kuntien välisen kunnossapito-yhteistyön kehittäminen	III	ELY, kunnat		

4. TOIMIVAT LIIKENNEPALVELUT				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Juna- ja kaukobussiyhteydet, ks. luku 1				
Kanta-Hämeen liityntäpysäköinnin ja vaihtopysäkkien kehittämissuunnitelman määrittäminen sekä tämän jälkeen suunnitelma- valmiuden systemaattinen parantaminen	I	Liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Kehittämissuunnitelmia laadittu yhteysväleille (vt 3+rata, vt 9) - Valtakunnallisesti: Liikennevirastosta valmistunut 2018 ohjetyyppisiä julkaisuja "Liikenneviraston toimintaperiaatteet asemaseuduilla" (http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/157362/lo_2018-18_liikenneviraston_toimintaperiaatteet_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y) sekä "Liityntäpysäköinnin kehittäminen solmu- paikoissa" (https://julkaisut.vayla.fi/pdf8/lts_2018-36_liityntapysakoinnin_kehittaminen_web.pdf). - Ks. myös luvun 1 pysäkki- ja liityntäpysäköintitoimenpiteet. 	- Ks. luvun 1 pysäkki- ja liityntäpysäköintitoimenpiteet.
Seutujen välisten joukkoliikennedyhteyksien turvaaminen	jatkuva	Kunnat, ELY, liikennöitsijät	<ul style="list-style-type: none"> - Seutujen väliset bussiyhteydet ovat heikkenemässä, kuntien ja valtion rahoitus hiipuu, nykyliikenne ei säily markkinatilaan. - Hämeenlinnan seudun (Janakkala) sekä Riihimäen seudun välisiä yhteyksiä on turvattu ostoliikenteellä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Nostetaan keskusteluun seutujen välisen joukkoliikenteen problematiikka. - Kuntien joukkoliikennerahoituksen turvaaminen.

Juna- ja linja-autoliikenteen lipputuotteiden yhteiskäyttöisyyden kehittäminen (mukaan lukien HSL-alue)	II	Liikennevirasto, toimivaltaiset viranomaiset, VR, HHT-verkosto	<ul style="list-style-type: none"> - Ongelmina mm. lippujärjestelmien yhteensopivuuden jäykkyys sekä tuottajien välinen clearing. Tampereen seudulla toteutettu Nysse+VR lippu (VR:n lippu paperinen, älysovellus kallis). - Hämeenlinnan seudulla siirryttiin valtakunnallisen yhteiskäyttöisyyden mahdollistamaan Waltti-lippu- ja taksajärjestelmän käyttöön vuonna 2016. Riihimäki ei toistaiseksi ole ottamassa Walttia käyttöön. - Kesällä 2018 voimaan tullut laki liikenteen palveluista ("liikennekaari") mahdollistaa lippujärjestelmien välinen yhteiskäyttöisyyden avaamalla rajapintoja sekä siirtymällä taustajärjestelmäpohjaisiin ratkaisuihin. Tästä johtuen valtio on päättänyt irtautua Waltin osakkuudesta kesällä 2018. Liikennekaaren mukaan jatkossa julkisten toimijoiden hankkimassa liikenteessä on vaadittava yhteentoimivia lippu- ja maksujärjestelmiä, jossa matkustusoikeus tarkistetaan internetin kautta taustajärjestelmästä. - LVM:n asettama ja Viestintäviraston vetämä LIPPU-projekti laatii rajapintasuosituksen myyntirajapintojen avaamiseen, jotta matkaketjun ostaminen yhden luukun periaatteella mahdollistuu. 	Tavoitteena on, että niin seudullisilla järjestelmillä kuin markkinaehtoisilla liikennepalveluilla on yhteiskäyttöiset lippujärjestelmät.
Joukkoliikenteen ja henkilökuljetusten yhteisinformaation kehittäminen ja koostaminen yhteen palveluun (matka.fi)	II	Liikennevirasto (järjestelmä), kunnat, ELY ja liikenneitsijät (sisältö)	<ul style="list-style-type: none"> - Avoin reittiopas -kehitystyö on käynnissä Liikenneviraston ja Helsingin Seudun Liikenteen (HSL) yhteistyöprojektina (www.digitransit.fi). - Hämeenlinnan seutu päivittänyt liikennetietojaan 2016 siten, että Digitransit palvelee seudun reittioppaana (reittiopas.hameenlinna.fi). - Uudistunut matka.fi palvelu on käytössä osoitteessa https://opas.matka.fi/. Tietojen laadun ja kattavuuden parantamista jatketaan yhteistyössä tietoja toimittavien tahojen kanssa. Jatkossa valtio luopuu matka.fi-palvelun ylläpitämisestä ja käyttäjille suunnattujen sovellutusten tekeminen avattujen rajapintojen avulla jätetään markkinatoimijoiden toimintakentäksi. 	
Seudullisen liikennejärjestelmätyön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019

Joukkoliikenteen seudullisten palvelutasosuunnitelmien ylläpito ja toteuttaminen	jatkuva	ELY, Hml:n seudun ja R:mäen toimivaltaiset viranomaiset, kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Liikenneviraston ohje joukkoliikenteen palvelutason määrittelyyn uusittu loppuvuodesta 2015: http://www2.liikennevirasto.fi/julkaisut/pdf8/lo_2015-31_joukkoliikenteen_palvelutason_web.pdf - Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen palvelutasomäärittely ja palvelutasopäätös vuosiksi 2017–2020 tehty 22.12.2016, taustaselvitykset: <ul style="list-style-type: none"> o Riihimäen seutu (ml. Riihimäen paikallisliikennesuunnitelma) 2015 o Forssan seutu 2016. - Hämeenlinnan seudun joukkoliikenteessä toteutettiin linjastouudistus kesällä 2017. 	Jatkossa tavoitteiden käsittely tai evästyksiset myös maakunnallisessa liikennejärjestelmätyöryhmässä.
Paikallisliikennesuunnitelmien toteuttaminen (maankäytön kehittämiseen kytkettävä vuorojen selkeyttäminen ja nopeuttaminen, informaation ja tiedottamisen parantaminen)	jatkuva	Hml:n seudun ja Riihimäen toimivaltaiset viranomaiset	<p>Hämeenlinnan seutu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaupunkiliikenteen linjastorakenneuudistus toteutettiin kesällä 2017, kun viimeiset kaupunkiliikenteen siirtymäajan liikennöintisopimukset päättyivät. - bussiliikenteen hankinnoissa siirryttiin bruttomalliin siten, että kesästä 2017 eteenpäin voimassaolevat sopimukset on tehty bruttomallilla (eli lipputulot tulevat tilaajalle). 	
Seudullisten joukkoliikenne- ja henkilökuljetuskoordinaattorien nimeäminen ja toiminnan käynnistäminen	I Aiesop. 2015-	Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Hämeenlinnan seudulla (toimivalta-alueella) yhteinen joukkoliikennekoordinaattori. - Riihimäellä aloitti lokakuussa 2015 liikennetekniikan asiantuntija, jonka tehtävänä kaupungin henkilöliikenteen koordinointi. 	
Avoimen joukkoliikenteen ja kuntien henkilökuljetusten seudullisen kokonaissuunnitelun käynnistäminen ja eri hallintokuntien kuljetusten yhdistäminen, hankintaorganisaatiomallien kehittäminen ja hankinnan käynnistäminen	I Aiesop. 2015-	Kunnat, toimivaltaiset viranomaiset (Hml, R:mäki, ELY)	<ul style="list-style-type: none"> - Hämeenlinnan seudulla on käynnissä henkilökuljetusten yhdistelyhanke. Seudun kunnat päättivät joulukuussa 2015, että henkilökuljetusten suunnittelu, hankinta ja seuranta toteutetaan seudullisesti yhteisessä joukkoliikenne- ja henkilökuljetusorganisaatiossa vuodesta 2017 alkaen. Tavoitteena on, että suuri osa henkilökuljetuksista tehdään tulevaisuudessa yhdistetysti. Toiminta käynnistetään vaiheittainen. - Henkilökuljetuslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe astui voimaan kesällä 2018, jatkovaiheet valmistelussa. 	- Edistämisvastuu seudullisilla joukkoliikenneviranomaisilla ja seudullisilla henkilöliikennetyöryhmillä.

Avointen asiointi- ja palveluliikenteiden käynnistäminen	I	Kunnat	Hämeenlinnan seudulla liikennöi palvelulinjoja sekä kaupunki- että maaseutualueilla. Samoin Riihimäen ja Forssan seuduilla.	
Yhteisöllisten joukkoliikennetarkoitusten (mm. kyläbussi, kimpakyyti) pilotointi ja laajentaminen muihin kuntiin	I Aiesop. 2015	Kunnat		
Toimeenpanosuunnitelma kuntakeskusten ja haja-asutusalueiden kuljetusten yhdistämisen käynnistämiseksi Forssan seudulla, pilotointi	II	Forssa, liitto		Tässä vaiheessa ei käynnistetä erillisiä kokeiluja.
Turenki-Hämeenlinna-Parola- sekä Loppi-Riihimäki-Oitti-joukkoliikenteen laatukäytävien toteuttaminen	II	Kunnat, ELY	Hämeenlinnan linjastouudistukseen sisältyy Turenki-Hämeenlinna-Parola-laatukäytävä sekä kaupungin sisäinen itä-länsisuuntainen laatukäytävä.	

5. TURVALLINEN JA KESTÄVÄ LIIKENNE				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Seudullisen liikenneturvallisuustyön edellytysten luominen ja organisointi	jatkuva	ELY, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Seudullisten liikenneturvallisuuskoordinaattorien (2) palvelut hankittu kuntien liikenneturvallisuustyön avuksi yhteisesti koko maakuntaan vuosille 2016–17, optio 2018, mukana kaikki kunnat ja ELY-keskus. - Työtä tilattu vuoden 2019 loppuun. ELY tulee kysymään syksyllä 2019 kuntien halukkuutta työn jatkamiseksi myös vuonna 2020 ja siitä eteenpäin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vuoden 2019 toiminta ja vuoden 2020 suunnittelu. - Maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi vuosittain /joka toinen vuosi, valmisteluvastuu Lyyra-ryhmä ja liikenneturvallisuuskoordinaattorit, seuraava foorumi keväällä 2019 - Katsaus liikenneturvallisuustilanteen kehitykseen sekä liikenneturvallisuustyön tilaan ja toimintateemoihin vuosittain liikennejärjestelmätyöryhmässä.
Automaattisen nopeusvalvonnan lisääminen pääteillä ja -kaduilla (valtakunnallisen kehityksen tahdissa)	jatkuva	ELY, kunnat, poliisi	Linjaukset tehdään valtakunnan tasolla Poliisihallituksen ja Väyläviraston yhteistyönä. (ELY ja poliisi määrittävät maantieverkon osalta tarpeet ja osallistuvat suunnitteluun).	Hämeenlinna toteuttaa yhdessä poliisin kanssa ensimmäisen katuverkon automaattisen kameravalvontapisteiden vuonna 2017.
Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät: infrastruktuurin ja ympäristön parantaminen				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Pienten liikenneturvallisuus- ja esteettömyystoimenpiteiden systemaattinen toteuttaminen kunta- ja seutukohtaisten liikenneturvallisuussuunnitelmien mukaisesti	jatkuva	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - ELY toteuttaa määrärahojen puitteissa. Turengissa pilotoitiin 2014 suojatieparannuksia useamassa kohteessa. Mukana oli Trafim ja Liikenneviraston T&K rahaa. Käytännössä Turengissa käytettiin ELYn kaikki vuoden 2014 pikkulituerahat. Vuonna 2015 ELY on tehnyt Turengin lisäksi pieniä suojatietoimia mm. Riihimäellä ja Hämeenlinnassa. Vuonna 2016 toteutettiin suojatieparannuksia Jokioisilla ja pieniä liikenneturvallisuustoimenpiteitä Lopella. - Hämeenlinnassa on toteutettu liikenneturvallisuuden parantamista pääasiassa investointiohjelman kohteiden sisällä. Mm. Hämeenlinnan korkeakoulukeskuksen pyöräilyn laatuvaälyä Visamäentielle rakennetaan vuonna 2017. 	<p>Liikenneturvallisuussuunnitelmat ovat ajan tasalla Kanta-Hämeessä ja pieniä liikenneturvallisuustoimenpiteitä ohjelmoidaan niiden pohjalta.</p> <p>Käydään liikenneturvallisuusryhmien syksyn kokouksissa läpi litu-suunnitelmissa määriteltujen toimenpiteiden tilanne (tehty / tekemättä / ei tehdä ollenkaan).</p>
Liikenneturvallisuussuunnitteluun liittyvät kuntien omana työnä tehtävät selvitykset: keskeisten koulureittien, jättöliikenteen sekä koulujen ympäristöjen systemaattiset vaaranpaikkakartoitukset sekä keskustojen esteettömyyskartoitukset	II	Kunnat		

Kävelykeskustasuunnitelmien toteuttaminen, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden kehittäminen keskustoissa ml. keskustojen pyöräparkit	jatkuva	Kunnat		
Keskustojen esteettömyyskartoitusten toimenpiteiden systemaattinen toteuttaminen	II	Kunnat		
Pyöräilyn ympärivuotisten laatukäytävien määrittäminen sekä jatkossa merkitseminen yleiskaavoihin	I	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäen seudun pääpyöräilyverkkoselvitys valmistui 2014 - Hämeenlinnan seudun (Hämeenlinna, Hattula, Janakkala) pääpyöräilyverkkoselvitys valmistui vuoden 2015 lopussa. - Forssan seudun pyöräilyn pääreittiselvitys valmistui kesällä 2017. - Maakuntakaavaehdotuksen tausta-aineistoon on koottu yhteenveto seudullisista tavoiteverkoista. - Hämeenlinnan Kantakaupungin osayleiskaavaehdotuksessa pyöräilyn pääreitit on merkitty kaavakartalle. - Riihimäellä pyöräilyn tavoiteverkko on esitetty kesällä 2017 lainvoiman saaneen yleiskaavan selostuksen liitekartalla. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudulla pyöräilyn pääreitit merkitään jatkossa yleiskaavoihin. - Hämeenlinnan seudun pääpyöräilyverkkoselvityksen päivitys 2019 ja sen yhteydessä pääreittien viitoitussuunnitelma. - Forssan seudun pyöräilyn pääreittiselvityksen jatkotyönä pääreittien viitoitussuunnitelma
Pyöräilyn laatukäytävien priorisointi väylien kehittämisessä sekä ympärivuotisessa hoidossa ja ylläpidossa	I Aiesop. 2015-	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Asioita käsitelty em. pääpyöräilyverkkoselvityksissä. - Hämeenlinnan kaupungin hyväksytyssä pyöräilyohjelmassa on priorisoitu pyöräilyn tavoiteverkon tärkeimmät yhteys- ja investointitarpeet. Vuonna 2017 rakentamiseen oli varattu 200 000 €. Ohjelman tavoitteena on pyöräilyn tavoiteverkon mukainen priorisointi talvikunnossapidossa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntien ja ELYn rahoituksen varaaminen väylien kehittämiseen ja hyvään hoitoon.
Kuntakohtaiset selvitykset lähipalvelujen ja suurimpien työpaikka-alueiden saavutettavuudesta kävellen, pyörällä ja joukko-liikenteellä	II	Kunnat		
Maankäytön kehittämiseen kytkettävät kuntien katuverkon parantamistoimet	jatkuva	Kunnat		

Seudullisen liikennejärjestelmätöiden tehtävät: liikenneturvallisuustyö ja viisaan liikkumisen edistäminen				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Seudullisten liikenne(turvallisuus)työryhmien toiminnan käynnistäminen ja valmisteluvoiman hankkiminen ostopalveluna, vastuun laajentaminen liikenneasioihin kokonaisuutena, ryhmien hyödyntäminen eri hallintokuntien liikenneasioita yhteisesti käsittelevänä ryhmänä	I	ELY, kunnat, liitto	<ul style="list-style-type: none"> - Seudullisten liikenneturvallisuuskoordinaattorien (2) palvelut, ks. edellä - Poikkihallinnollinen liikenneturvallisuustyö organisoitu kaikissa kunnissa, Forssan ja Riihimäen seuduilla myös seututason yhteistyötä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntatason työ ja liikenneturvallisuuskoordinaattoreiden toiminta jatkuu. - Seudulliset liikenneturvallisuusryhmät ja yhteistyö seutujen oman harkinnan mukaan kuntien organisoimina. - Maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi vuosittain / joka toinen vuosi, valmisteluvastuu Lyyra-ryhmä ja liikenneturvallisuuskoordinaattorit.
Valtakunnallisten hankehakujen ym. rahoituksen hyödyntäminen viisaan liikkumisen toimenpiteiden toteuttamisessa	jatkuva	Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Riihimäki/liikunta sai LiVi:n Kävelyn ja pyöräilyn T&K-rahaa vuodelle 2015: "Kevyesti kulkien – Riihimäen kaupungin kävelyn ja pyöräilyn edistämisen hanke" - Hml sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2015: "Pyöräilyn lisääminen osallistamalla kuntalaisia sekä tuottamalla tietoa pyöräilystrategiatyön tueksi" - Forssa sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2016: "Omin voimin oppimaan – järkivihreä kulkutapamuutos Forssassa", tavoitteena lisätä kävelyä ja pyöräilyä erityisesti koululaisten keskuudessa - Hattula sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2017 hankkeeseen, jossa haetaan asemakaavallisia keinoja, joilla voitaisiin parantaa pyöräilyn ja kävelyn kilpailukykyä suhteessa autoliikenteeseen - Riihimäki sai liikkumisen ohjauksen valtionapua vuodelle 2017 hankkeeseen, jonka tavoitteena on vaikuttaa nykyisiin kulkutapoihin ja tukea kestävien liikennemuotojen valintaa, kohteena erityisesti asemanseutu. 	<ul style="list-style-type: none"> - Rahoitusta saaneiden hankkeiden toteuttaminen sekä tiedon ja kokemusten levittäminen mm. maakunnan liikennejärjestelmätöiden ja liikenneturvallisuustyön kautta. - Valmistautuminen tuleviin hankehakuihin.
Viisaan liikkumisen toiminnan toteuttaminen ja konkretisoiminen kuntatasolle ja eri hallintokuntiin sekä eri järjestöihin ja työpaikoille	I Aiesop. 2015-	Kunnat, ELY	<ul style="list-style-type: none"> - Tällä hetkellä kunnissa tehtävän liikenneturvallisuustyön rinnalla toteutetaan viisaan liikkumisen toimia, lähinnä kuitenkin vain esim. kampanjaviikkoihin osallistumista (Pyöräilyviikko, Liikkujan viikko) - Hämeenlinnan pyöräilyohjelmassa on toimenpiteitä eri hallintokunnille ja jo käynnissä on toimenpiteitä Lasten ja nuorten palveluissa, Liikuntapalveluissa sekä Henkilöstöpalveluissa. 	Viisaan liikkumisen on mukana Kanta-Hämeen liikenneturvallisuuskoordinaattori-työssä vuosille 2016–2017, optio 2018. Työ jatkuu 2019. Koordinaattori tukee kaikkien kuntien poikkihallinnollista liikenneturvallisuustyötä.

Viisaan liikkumisen edistämiseen kytkettävän liikennekasvatustyön kehittäminen ja ulottaminen uusiin toimijoihin	I	Kunnat, ELY	- On mukana Kanta-Hämeen liikenneturvallisuuskoordinatorityössä vuosille 2016–2017, optio 2018. Työ jatkuu 2019 koko Kanta-Hämeessä. - Tawast Cycling Club jatkossa edistämässä arkipyöräilyä yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin kanssa.	Sinun valintasi vaikuttaa – liikenteessäkin slogan käytössä ainakin vielä vuonna 2019 liikenneturvallisuustyössä Kanta- ja Päijät-Hämeessä. Työtä kohdistetaan erityisesti ikäryhmään 7- 24 vuotiaat.
Seurojen ja järjestöjen kytkeminen mukaan viisaan liikkumisen edistämiseen	I	Kunnat		
Kuntien henkilöstön sekä muiden suurten työpaikkojen liikkumisenohjaustoimenpiteiden käynnistäminen	II	Kunnat	- Hämeenlinnan kaupungin työpaikkojen liikkumiskysely toteuttaa tätä. Hyviä käytäntöjä ja tietoa jaetaan myös muille työpaikoille. Kaupungin hankkimat 5 sähköpyörää tulevat henkilöstön käyttöön.	

6. MALPE-YHTEISTYÖ				
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Maakunnallisen liikennejärjestelmätöön käynnistäminen ja aktiivinen toiminta	I Aiesop. 2014	Liitto	Lj-ryhmä nimetty ja toiminta suunniteltu, ensimmäinen kokous oli keväällä 2015	Toiminta jatkuu suunnitelman mukaisesti: valmistellut kokoukset keväällä ja syksyllä, lisäksi teemakokouksia tarvittaessa.
Liikennejärjestelmää koskevan asiakas- ja sitouttavan päätöksentekijävuorovaikutuksen organisointi	I	Liitto	Liikennejärjestelmätöillä on omat avoimet nettisivut (http://linea.fi/khljs/), joille on linkki liiton sivuilta.	Lj-asiat tiedoksi maakuntahallitukseen kahdesti vuodessa (päättäjät). Muu vuorovaikutus harkitaan jatkuvan lj-työn yhteydessä.
Vuosittaisen maakunnallisen liikennefoorumien järjestäminen o teemaltaan ja kohderyhmältään rajattuja tilaisuuksia (esim. liikenneturvallisuus, kävely ja pyöräily, elinkeinoelämä, älyliikenne jne.)	I	Liitto	- Lokakuussa 2015 laajennettu lj-työryhmän kokous, aiheina joukkoliikenne ja liikenneturvallisuus. - Maaliskuussa 2016 maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi, jonka fokus oli kuntien liikenneturvallisuustyössä. - Marraskuussa 2016 laajennettu lj-työryhmän kokous, aiheina pitkämatkainen ja seutujen välinen joukkoliikenne. - Marraskuussa 2017 maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi Hämeenlinnassa - Maaliskuussa 2019 maakunnallinen liikenneturvallisuusfoorumi Forssassa	Tarve, aiheet ja muoto harkitaan maakunnan jatkuvan lj-työn yhteydessä. Tehdään foorumien järjestämisessä yhteistyötä Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa. Kutsutaan elinkeinoelämän edustusta mukaan foorumeihin. - Yhteistyö Suomen kasvukäytävän kanssa?
Maakuntien yhteistyön jatkaminen (liikenne- ja maankäyttöasioiden käsittely johtoryhmässä ja aluesuunnitteluryhmässä)	jatkuva	Liitto	Yhteistyötä tehty mm. maakuntakaavavalmistelussa, yhteistyöneuvotteluja + lausuntoja kaavaluonnoksista ja -ehdotuksista.	Yhteistyö jatkuu.
Valtakunnallisesti merkittävimpien kehittämistoimenpiteiden suunnittelunvalmiuden parantaminen	Aiesop. 2014-		Kohteet ja tilanne kuvattu seurantataulukossa edellä.	Tehtävät kuvattu seurantataulukossa edellä.

Seudullisen liikennejärjestelmätöön tehtävät				
	Ajoitus	Vastuu	Tilanne maaliskuussa 2019	Tehtävät 2019
Seudullisten maankäytön rakennemallitöiden sekä palveluverkkoselvitysten ajantasaista pitäminen	jatkuva	Kunnat	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun strateginen rakennetarkastelu FOISTRA valmistui 2011 lopussa, sen osana laadittiin selvitys seudun liikennejärjestelmän nykytilasta ja kehittämisestä. 2016 tehty FOSTRAn arviointia. - Hml:n seudulle valmistunut rakennemallityö 2014. - Riihimäen yleiskaavoitukseen liittyvä kaupunkiseudun (ml. Janakkalan Tervakoski ja Hyvinkään pohjoisosa) maankäytön ja liikenteen suunnitelma valmistui kesällä 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun rakennetarkastelun ajantasaistaminen ja tarvittavien liikenneselvitysten tekeminen (aluksi palaveri aiheesta).
Seudullisten liikennejärjestelmäsunnitelmien ajantasaistaminen ja kytkentä maankäytön suunnitteluun, ajoitus ja tarkkuus- tasot päätetään seutukohtaisesti	I-II Aiesop. 2014-	Keskus- kaupun- git	<ul style="list-style-type: none"> - Forssan seudun liikennejärjestelmän nykytilasta ja kehittämisestä laadittu selvitysraportti vuonna 2011 osana Forssan seudun strategista rakennetarkastelua. - Hml:n seudulle laadittu rakennemallityön (2014) jatkeena seudullinen ljs, jossa tutkittu maankäytön kannalta ajankohtaisten kohdealueiden maankäyttö- ja liikenne- ratkaisuja. - Riihimäen yleiskaavoitukseen liittyvä kaupunkiseudun (ml. Janakkalan Tervakoski ja Hyvinkään pohjoisosa) maankäytön ja liikenteen suunnitelma valmistui kesällä 2016. - Uudenmaan ELYn merkittävän tieverkon palvelutasoselvitys valmistunut joulukuussa 2016. 	Seudullisen ljsuunnittelun tarve ja sisältö mietitään seutukohtaisesti kullakin seudulla. Lähtökohtana on, että ljsuunnittelu on vahvasti kytketty osaksi maankäytön suunnittelua.
MALPE-osa-alueita koskevien yhteistyömallien määrittely perustettavien ryhmien toimintaan tukeutuen	I	Kunnat, liitto		Maankäyttö/liikenne-asioiden yhteensovitus tapahtuu kuntien yleiskaavatyön, seudullisen maankäyttöyhteistyön ja rakennemallien, Suomen kasvukäytävä -verkon sekä kohde- tai aihekohtaisten selvitysten kautta.
Maankäytön suunnitelmien ja palveluverkon ratkaisujen systemaattisen auditoinnin laajentaminen koko maakuntaan (viisas liikkuminen)	II	Kunnat, liitto		<ul style="list-style-type: none"> - Maankäyttösuunnitelmien vaikutustarkastelut vaaditaan ja laaditaan osana normaalia maankäytön suunnittelua, levitetään tietoa hyvistä esimerkeistä. - Palveluverkkoratkaisujen vaikutukset liikkumiseen ja saavutettavuuteen selvitetään ja kuvataan nykyistä järjestelmällisemmin ao. suunnittelun yhteydessä, vastuu kunta- ja seututasolla sekä sote-palvelujen osalta jatkossa maakuntatasolla.